

De kracht van gewone taal

Matthijs de Jong, Nederlands Bijbelgenootschap

Toespraak bij de presentatie van de *Bijbel in Gewone Taal*, 1 oktober 2014

Stel, iemand was een aantal jaar geleden naar u toegekomen en had tegen u gezegd: “We gaan een vertaling van de Bijbel maken die begrijpelijk is voor iedereen die kan lezen. Een vertaling die taal gebruikt zoals u en ik die gebruiken.

We hebben genoeg aan 4000 woorden. Woorden die iedereen kent. We vertalen de hele Bijbel, in heldere taal, in korte zinnen. Ja, zelfs die lange, ingewikkelde betogen uit de brieven van Paulus. Daar maken we begrijpelijke teksten van. Dat kán.

En dat is nog niet alles. We benutten de kracht van gewone taal. Dan klinkt alles met een vanzelfsprekendheid alsof het er altijd al zo heeft gestaan. Dan wordt zo'n vertaling een feest om te lezen. Want je hapert nergens, je glijdt erdoorheen. Zo'n vertaling gaan we maken.”

Stel dat ik dit acht jaar geleden tegen u had gezegd. Had u me geloofd? Of had u mij verbaasd aangekeken en gedacht: dat kan niet!

Dames en heren, ik spreek hier over de vertaling die we vandaag presenteren: de *Bijbel in Gewone Taal*.

Ik wil u vertellen over de kracht en de schoonheid van de *Bijbel in Gewone Taal*. En waarom wij, het Nederlands Bijbelgenootschap, trots zijn op deze vertaling.

Hoe klinkt gewone taal?

“Als je goed bent voor anderen, ben je goed voor jezelf.” (Spreuken 11:17)

“Elke avond ga ik rustig slapen.” (Psalm 3:6)

“De Heer is overal waar mensen goed en eerlijk leven.” (Psalm 85:14)

“Maar o, wat heeft die tong van ons veel praatjes!” (Jakobus 3:5)

“Vrienden, God wil dat jullie als vrije mensen leven.” (Galaten 5:13)

Zeven jaar lang hebben de vertalers van het Nederlands Bijbelgenootschap gewerkt aan de *Bijbel in Gewone Taal*. Het doel: een betrouwbare vertaling die van begin tot eind begrijpelijk is. Het was een hele uitdaging, zeker. Maar we ontdekten al snel dat gewone taal geschikt is om de bijbelse teksten op een sterke manier te verwoorden. Juist in gewone taal kun je de dingen raak zeggen. Die kracht van gewone taal heeft ons echt verrast.

De *Bijbel in Gewone Taal* is de duidelijkste vertaling van de Bijbel die ooit in het Nederlands gemaakt is. Het is een bijbel die in zijn directheid dichtbij komt, en mensen op een nieuwe manier kan aanspreken.

Hoe zijn we te werk gegaan? Ik laat u drie voorbeelden zien.

De woorden van Prediker zijn al vaker prachtig vertaald. Ook het vers dat u hier ziet staan (Prediker 11:7).

“Het licht is zoet en het is aangenaam voor de ogen de zon te zien.”

Vertaling NBG-1951

“Het licht doet je goed, een genot is het de zon te zien schijnen.”

Groot Nieuws Bijbel

“Het licht is een genot. Wat een weldaad voor de ogen om de zon te zien!”

De Nieuwe Bijbelvertaling

Voor het eerst is het nu vertaald in heel gewone woorden:

“Wat is het licht van de zon heerlijk! Wat is het leven goed.”

Bijbel in Gewone Taal

Dit is hoe wij spreken! Dit is gewone taal. De *Bijbel in Gewone Taal* zegt het op een directe manier. De boodschap wordt als het ware uitgepakt. En is voor iedereen duidelijk.

Dat zie je terug in dit tweede voorbeeld. Een voorbeeld van beeldspraak, u ziet twee vertalingen (Deuteronomium 10:16).

“Besnijd daarom uw hart en wees niet langer halsstarrig.”

De Nieuwe Bijbelvertaling

“Wees daarom niet langer ongehoorzaam, maar open je hart voor God.”

Bijbel in Gewone Taal

Veel bijbelse beelden zijn moeilijk te vatten. De *Bijbel in Gewone Taal* biedt verduidelijking, maar zonder dat de zeggingskracht verloren gaat. “Besnijd daarom uw hart” wordt “open je hart voor God”.

Een laatste voorbeeld: Iedereen die taal gebruikt slaat ook stapjes over. Taal bevat altijd impliciete elementen. In het dagelijks spreken vullen we zulke schakeltjes moeiteloos zelf aan. Maar bij een tekst uit een andere tijd, gaat dat niet vanzelf.

Neem deze tekst, uit *De Nieuwe Bijbelvertaling* (2 Koningen 5:17)

“Toen zei Naäman: ‘Als u werkelijk niets van uw dienaar wilt aannemen, wees dan zo goed mij twee muilnierlasten aarde mee te geven. Ik verzeker u dat ik nooit meer offers zal brengen aan andere goden dan de HEER.’”

Aan het woord is Naäman, de Syriër. En wat hij zegt, klinkt vreemd. Wil hij echt twee ezels volladen, en een paar honderd kilo aarde van Israël naar Syrië meenemen? Waarom? Voor ons een raadsel, maar voor de lezer van toen staat het antwoord in de tekst.

Naäman wil alleen nog aan de God van Israël offeren. En daar heb je een altaar op Israëlitische grond voor nodig. Dat is wat zijn woorden impliceren en wat lezers van toen begrepen.

De *Bijbel in Gewone Taal* maakt dat expliciet:

“Toen zei Naäman: ‘Ik zie dat u echt niets wilt hebben. Maar als u het goedvindt, wil ik graag wat aarde meenemen uit dit land, zo veel als twee ezels kunnen dragen. Op die aarde wil ik een altaar bouwen om offers te brengen aan de Heer. Ik zal nooit meer offeren aan andere goden.’”

Een onmisbare schakel wordt zichtbaar gemaakt. Zodat de lezer van nu hetzelfde kan als de lezer van toen: de tekst begrijpen. Hiermee biedt de *Bijbel in Gewone Taal* iets nieuws: een directe toegang tot de bijbelse teksten voor lezers van nu.

Uit reacties blijkt dat een Bijbel in gewone taal ook iets doet met de lezer.

'Het komt heel dicht bij je hart.'

'Het is alsof het stof van de teksten is gewist'

'Het taalgebruik sluit aan bij mijn belevingswereld'

'Het zal een feest zijn om erin te lezen!'

Prachtig gezegd, toch! Deze vertaling is geschikt voor iedereen die wil kennismaken met de bijbelse verhalen, én voor iedereen die dieper in de tekst wil doordringen. De taal is herkenbaar en vertrouwd. Zo komt de tekst dichtbij. Zo wordt lezen een ontmoeting – met bijzondere personen en met prachtige verhalen.

Tot slot. Een boek dat al eeuwenlang lezers raakt tot in het diepst van hun hart, draagt een geheim met zich mee. Het geheim van de stem achter de woorden. Doet een vertaling die kiest voor duidelijkheid recht aan dat geheim? Zeker! Het geheim van de Bijbel vraagt niet om grote kennis, het vraagt niet om een grote woordenschat. Het vraagt om de bereidheid het leven op aarde in een nieuw licht te zien. En juist gewone taal brengt die boodschap sterk over.

Als ik als vertaler érgens van overtuigd ben geraakt tijdens dit project, is het van de kracht van gewone taal. Waarom? Omdat het de rijkdom en diepte van de Bijbel laat klinken: eenvoudig, eerlijk en intens.

Gewone taal helpt om je vertrouwd te voelen met de bijbelse woorden. Iedereen kan dat ervaren. Dat is iets goeds, want de Bijbel is een boek voor iedereen.